

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

Szerkeszti: Balogh P. Piusz OPraem,
a gödöllői Premontrei Szent Norbert Egyházzenei Szakközépiskolában

Nagyböjt

„Bár a keresztény ember egész életének folytonos nagyböjtnek kellene lennie, mégis legalább ezeknek a szent napoknak a megtartásában tanúsítsunk teljes buzgóságot, hogy a többi idő mulasztásait helyrehozzuk” — mondja Szent Benedek a szerzetesek életét meghatározó Regulában. Nem csak a szerzeteseknek, de minden hívőnek is a húsvétra való felkészülés fontos időszaka a „szent negyvennap”, a nagyböjt. Időtartama közvetlenül utal Jézus pusztai böjtölésére (Mt 4,1–2), áttételesen emlékeztet a választott nép negyvenéves vándorlására (Dt 1,3), még távolabbról az ősi zsidó számmisztika sejlik föl benne.

A húsvétot megelőző böjt nyomai már az ősegyházban föllelhetők, a negyvennapos időtartam a IV. században alakult ki. Ez gyakorlatilag a húsvétot megelőző hat hetet jelenti. De mivel a közbeeső vasárnapok (általában a vasárnapok) nem lehetnek böjti napok, a VII. századtól még a megelőző hétből is hozzászámítottak négy napot. Ezért kezdődik a nyugati egyházterületen a nagyböjt szerdai nappal (hamvazószerda). A keleti egyházakban ezt az egész hetet már a böjthöz kapcsolták, így lett a nagyböjt hét hét időtartamú.

Ez a böjti időbeosztás érvényesül az örmény egyházban is. A szentmiséken rendszeresen résztvevő hívek néhány külsőségben is változást tapasztalnak. Szembetűnő, hogy a pap liturgikus ruhájának a színe lila, és érzékelhetően jóval hosszabbak a felolvasott szentírási szakaszok, mint az év más vasárnapjain. Mindkét változáshoz magyarázó megjegyzés fűzhető. A keleti egyházakban a liturgikus ruhák színe kevésbé kötött, mint nyugaton. Az év során szívesen használnak világos színeket (fehér, rózsaszín, világoskék, arany), nagyobb ünnepeken kedvelt a vörös vagy a bordó. Böjtben, halotti megemlékezéseken a sötét színek dominálnak (fekete, lila, ritkábban sötétkék vagy barna). A magyarországi gyakorlatban a lila szín használata alakult ki (fekete ornátust csak temetésen, gyászmisén, illetve nagypénteken ölt a pap). A nagyböjti vasárnapokon felolvasásra kerülő (egyébként az örmény apostoli és az örménykatolikus egyházban azonos) szentírási részletek tartalmi egymásra épülése a húsvétra való felkészülés elmélkedéseinek a vezérfonala is lehet. Az első két vasárnapon a hegyi beszéd részletei hangzanak el az evangéliumban (Mt 6,1–21, ill. 5,17–48), majd a következő vasárnapokon Jézus példabeszédeiből olvasunk részleteket

(L 15,1–32; 16,1–31; 17,20–18,14). Ezekben a példabeszédekben rendszerint központi példázat szerepel, amely szinte az egész vasárnap gondolkörét meghatározza. Ezért kaptak ezek a vasárnapok ilyen melléknevet, mint „Tékozló fiú vasárnap”, „Szegény Lázár vasárnap” vagy „Farizeus és vámos vasárnap”. Hasonló elnevezések ugyanilyen megfontolásból a bizánci szertartású egyházban is kialakultak. A böjti idő utolsó, hetedik vasárnapja a virágvasárnap. Ennek külön liturgikus rendje és hagyományköre van.

Guzsik Tamás

(Megjelent az Örmény Egyházi Hírlevél, II/17. 1998. február 10-i számában)

Az Alleluja, a traktus és a szekvencia

Három különféle liturgikus ének, három különféle tartalom, három különféle megszólalás. A szentmise szíve közepéhez haladva találkozunk velük különféle liturgikus időszakokban vagy ünnepeken: az evangélium előtt.

Dicsérjétek az Isten! Ez a jelentése a héber „alleluja” szónak, amely a kezdetek óta meghódította a keleti és a nyugati keresztény liturgikus énekhagyományt. Az eredeti szó megmaradt, a jelentése is, dallama viszont a legkülönbefébb díszes alakzatokban bontakozott és virágzott évszázadokat átívelve. Első magyar szentjeink Alleluja-tételeire méltán büszkék lehetünk, nemkülönben a legősibb ünnepek kortalanul ujjongó dallamaira. Csak az elmúlt néhány évszázad folyamán hagyott alább elterjedésük, manapság pedig sok helyen nem is tudják, hogy mit nem tudnak! Tanuljunk és énekeljünk minél gyakrabban díszes Alleluja-refrént! Vasárnapról vasárnapra sokszor ugyanazt, hogy belemerüljünk ebbe a megunhatatlan és kiapadhatatlan örömeinkbe. A díszes Alleluja-dallam méltó módon készíti elő az evangéliumban megjelenő Krisztust: igényli a tömjént, az asszisztenciát és az evangélium énekelt elhangzását.

A traktus egyhuzamban végigénekelt zsoltár vagy zsoltárrészlet. A böjti napok sajátossága az Alleluja helyett. Eredetileg szemlélődő, díszes szólóének, mely megrendítően készíti elő az evangélium megszólalását éppen az allelujás örvendezés elhagyásával. Ma is lehetőségünk van díszesebb vagy egyszerűbb traktuséneket hallani a kántor vagy a szköla éneklésével az ősi, megszentelt szövegeken, melyek mélyen az ünnepelt misztériumhoz kapcsolódnak, pl. nagyböjt első vasárnapján a 90/91. zsoltárból: „Aki a Magasságbelinek oltalmában lakozik, a Mindenható árnyékában marad. Mondja az Úrnak: Menedékem vagy és várom, Istenem, kiben bízom én. Mivel hozzám ragaszkodik, megmentem őt, fölemelem őt, mert ismeri az én nevemet. Hozzám kiált és én meghallgatom őt, a szorongatásban vele vagyok, megmentem és megdicsőítem őt. Betöltöm őt hosszú napokkal, és Üdvösségemet megmutatom néki.”

A szekvencia az Alleluját követő, a liturgikus ünnep hittartalmát szentírási alapokon kifejtő verses ének. A szekvenciák legnagyobb része kb. ezer éve keletkezett, amikor nagyon szerették őket. Ahol éneklék, ott ma is szeretik. Egy-

szerűbb változataik szinte népénekként csendülnek fel a hívek ajkán. Az *Éneklő Egyház* és a *Graduale Hungaricum* a kötelező tételek mellett egy szép válogatást ad: *Húsvét tiszta áldozatját; Jöjj, Szentlélek Isten, jöjj; Dicsérd, Sion, Megváltódat; Ítéletnek végső napja; Küldé az Úristen; Nagy vigadva örvend; Örülj, Krisztus szent Szülője; A Szent Keresztelő; Tiszta szívvel.*

Balogh P. Piusz OPraem gödöllői kormányzó perjel

A Gödöllői Kántorátus újra Egyeken

Egyeken, a Hortobágy nyugati szélén, a Tiszához közel fekvő, nagyrészt római katolikusok lakta nagyközségben az elmúlt években már többször énekelt a Gödöllői Kántorátus (öreg- és jelenlegi diákok, tanárok). A faluban, ahol sok a szegény és hátrányos helyzetű gyermek, a néhány éve egyházi fenntartásba került Móra Ferenc Katolikus Általános Iskola és Óvoda tanáráként áldozatos, nemes missziót vállalt *Lak Ferenc* és *Németh Zsuzsanna*, akik a gödöllői Premontrei Gimnázium, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egyházzene szakán végeztek. Az egyeki Szent József-templom kántoraiként plébániai szkolát alapítottak. Reméljük, hogy az egyekiplebania.hu/hu/szkolank/ honlapon a szépséges orthodox aláfestő zene helyett hamarosan a gyermekek énekében gyönyörködhetünk. (A Felelős szerkesztő.)

A Gödöllői Kántorátus látogatásáról szóló beszámoló *Deli Gábor* fényképeivel együtt fölkerült a debreceni egyházmegye honlapjára (dnyem.hu/index.php/item/710-a-godolloi-szkola-ujra-egyeken) és a helyi honlapra is:

„2015. február 3-án, Szent Balázs püspök ünnepén ismét szeretettel köszöntöttük templomunkban a Premontrei Kántorátus 13 tagját, *Balogh Piusz OPraem* atya és *Kocsis Csaba* vezetésével. Ünnepi vecsernyét imádkoztunk, ahol a Móra Ferenc Katolikus Általános Iskola igazgatója, *Kirilla Pál*, igazgatóhelyettese, *Bódi István*, az énekes osztály tanára, *Prokisch Sándor*, az iskola tanárai és diákjai, kicsik és nagyok egyaránt részt vettek. Az előénekesek a vendégek voltak, közöttük természetesen ott énekelt *Lak Ferenc* és *Németh Zsuzsanna*, akik a Szent József-templom kántorai. Ebben a tanévben indult iskolánkban az első énekes osztály és az iskolai szkola, ahol Zsuzsó tanítja a gyerekeket, így az ő tanítványainak hangja is emelte az ünnep fényét.

Csodásan zengett a templom! A vecsernye után mindenki Balázs-áldásban részesült. *Papp László* [plébános] atya mellett *Piusz atya* és [*Lukács Gábor*] *Imre OPraem* atya áldotta meg a gyerekeket és a felnőtteket. Kis ministránsunk, *Nagy Balázs*, aki most első osztályos, ma ünnepelte névnapját, így őt nagy meglepetés érte, mert a szkola tagjai külön is felköszöntötték énekükkel. Egyházközségünk tagjai megvendégelték a kedves vendégeket, akik most látták először a felújított plébániát és a Tárkányi Béla közösségi termet. A terített asztal mellett szakmai és baráti beszélgetést folytattunk, remek hangulatban telt el az egész délután.”

A 2. Gödöllői Kis Szkolatábor

Egy évvel ezelőtt már olvashattuk *Németh Zsuzsanna* beszámolóját az első kis szkolatáborról, amely öt olyan szkolának szerveződött, akik szerettek volna megerősítést, támogatást vagy éppen indító lendületet kapni munkájukhoz, de már nem férhettek a „nagy” Gödöllői Szkolatábor keretei közé. Úgy tűnik, a tavalyi vetés idén szárba szökken, hiszen 2015. július 27–30. között immár nyolc szkola vett részt a 2. Gödöllői Kis Szkolatáborban.

Idén, a gödöllői és a krisztinavárosi szkola ifjabb tagjai, valamint a tatai, az egyeki és a máriabesnyői szkola mellett Balatonfüredről, Biatorbágyról és Újpestről is érkeztek szkolák. A négynapos tábor napirendje a szkolatáborok talán legfontosabb eleme, a zsolozsma háromszori közös éneklése köré szerveződött. Az egyes szkolák a közös énekléseken túl külön csoportpróbákon gyakorolhattak, melyeket egy-egy egyházzeneész irányított a szkolavezetőkkel szoros együttműködésben. Itt minden csoport, szükségéhez és igényeihez mérten bővíthette tudását, akár a közös szentmisékre és zsolozsmákra való gyakorlással, akár díszes gregorián vagy többszólamú tételek megtanulásával. A szakmai programokon túl közös játékok, kézműves foglalkozás és táncház is színesítette a programot.

A tábor tavaly óta nem csak létszámában, hanem szakmai színvonalában is emelkedett. A táborba újonnan érkezett biatorbágyi és —a már harminc éve működő— újpesti szkolában két tehetséges, energikus és fiatal csapatot ismerhettünk meg. Egyéves rendszeres szolgálata révén igazi szkolává vált a tavaly itt megalakult máriabesnyői szkola, de talán még ezeknél is fontosabb megemlíteni az egyeki szkola és énekes iskola óriási fejlődését. Ők tavaly itt kezdtek el megismerkedni a gregorián énekkel, és egy éves munka után, idén már úgy tértek vissza, hogy valóban elkezdték beszélni a gregoriánt mint liturgikus zenei anyanyelvet. És ez bizony túlmutat két tucat alföldi gyerek zenei fejlődésén, hiszen azt bizonyítja, hogy szakértelemmel, odafigyeléssel és komoly eszmei támogatás mellett bárhol működőképes lehet az az egyházzenei modell, amelyet a szkolamozgalom annak idején elindított.

Egy ilyen tábor közössége azonban nem csak szkolák összessége. Tanulságos megfigyelni: ha az egész közösség együtt énekel, megszűnnek a külön-külön érzékelhető zenei hiányosságok, és a végeredmény fölülmúlja az egyének tudásszintjét. Közös tudásról van itt szó. Ez az a tudás, amelyből igazán lehet tanulni, amelyhez igazán érdemes igazodni. Ezt érezve válik vérré a stílus és a zenei formálás, olyasféléképpen, mint hajdan, az élő népzeneben.

A sok elhivatott csapaton végigtekintve úgy tűnik, újra virágzásnak indulhat a szkolamozgalom, amely már több mint húsz évvel ezelőtt élte első virágkorát. Reméljük ez a tábor indíttatást adott a szkoláknak, hogy az elkövetkező év során találkozzanak, és továbbra is fönntartsák egymással a szakmai kapcsolatot.

Farkas Domonkos